

BETONG ROSORNA

och det hemliga märket

OLOV SVEDELID

BETONG ROSORNA

och det hemliga märket

OLOV SVEDELID

Olov Svedelid

Betongrosorna och det hemliga märket

SAGA Egmont

Betongrosorna och det hemliga märket

Omslagsfoto: Shutterstock

Den här boken är ett historiskt verk. Den är ett uttryck för tiden den skrevs i, och kan ha föråldrat eller kontroversiellt innehåll. Eventuellt stötande material är inte uttryck för förlagets hållning

Copyright © 1992, 2020 Olov Svedelid och SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788726411270

1. E-boksutgåva, 2020

Format: EPUB 2.0

Denna bok är skyddad av upphovsrätten. Kopiering för annat än personligt bruk får enbart ske efter överenskommelse med Saga samt med författaren.

1

Klockan pinglade till när de steg in i butiken, men Betty kom inte skyndande som hon brukade. Tord tyckte om lukten av läder från varorna som låg snyggt framlagda på hyllorna och hade mer än gärna följt med Nettan dit.

- Hallå! ropade hon. Betty! Tjohoo!

Ingen kom och Nettan blev lite bekymrad.

- Vad konstigt. Det måste hon väl ha lärt sig vid det här laget att man inte kan lämna affären obebvakad i Tinglunda. Första gänget länsar hyllorna och nästa gäng snor dörren. Tredje gänget bryter upp golvet och tar det med sig. Betty!

Det var sant att butiksägarna brukade klaga i ortspressen över fräcka snattare och tjuvar som bara plockade på sig men Tord tyckte inte att det var värre här än på andra håll. Nyfiket studerade han sömmarna i en handväska med långa fransar. Sömmarna var jämna och fina och nästan osynliga. Snyggt arbete. Han skulle föreslå sin pappa att ge mamma en sådan till julklapp. Pappan brukade alltid jämra sig över hur svårt det var att hitta på något till henne.

- Vad var det där, Tord? frågade Nettan och la lyssnande huvudet på sned.

- Jag hör inget.

Han lyssnade intensivt; Visst var det något. Det lät som tunga suckar. Nettan hade fått en rynka mellan ögonbrynen och andades genom halvöppen mun.

- Det är nåt där bakom!

Hon skyndade runt disken och in genom draperiet av långa skinnremсор med små glittrande pärlor, och Tord

sprang efter. På golvet låg Betty hopkrupen och pressade båda händerna mot magen. Hon hade så ont att hon rullade fram och tillbaka under små stönanden. Nettan ställde sig på knä bredvid henne och la handen mot hennes panna.

- Vad är det, Betty? Är du sjuk?

Betty grimaserade av smärta och Nettan kände hur handflatan blev våt av hennes svett.

- Tord, ring efter ambulans; Det är väl 90 000 antar jag. Säg att det är jättebråttom.

Tord såg sig om efter telefonen och hittade den mellan två travar skinn, men innan han hann lyfta luren hörde han Bettys jämrande protest:

- Nej! Du får inte ringa ... Låt bli!

- Men snälla rara Betty, sa Nettan, vi kan ju se att du har så ont i magen att man får ont själv. Du ska inte vara rädd för läkare. I dom här trakterna är dom ganska bussiga.

Tord, ring nu så att hon får hjälp.

- Nej, sa jag! Ge mig ... ååååå ... mmmmmge ... mig vatten istället. Kallt vatten. Ni får inte ... ajjjjj ... ringa! Jag förbjuder er att ringa!

Nettan ögonsignalerade till Tord att de måste göra som hon sa. Tord fyllde ett glas med vatten från kranen ovanför handfatet som satt i ett hörn av rummet och Nettan lyfte Bettys huvud. Men Betty orkade inte fatta glaset, hon fortsatte att pressa händerna mot mellangärdet, så Nettan höll varligt glaset mot hennes mun så att Betty kunde klunka i sig vätskan.

- Tack! viskade hon. Gå inte. Mmmmmmm ... Stanna.

- Klart att vi stannar. Tord, jag tror det är bäst att du går ut och låser dörren till affären.

Han gick ut i butiken. I låset på dörrens insida satt den långa nyckeln kvar och han låste med dubbla slag och tog med sig den in. Nettan hade lyckats få Betty att luta sig mot väggen och lagt mjuka skinn bakom hennes nacke.

Utan att ha blivit ombedd fyllde Tord på glaset och gav Betty och nu förmådde hon hålla i glaset med darrande händer.

- Det är inte klokt! viskade hon på sin utpräglade småländska. Att sånt kan finnas ...

Det inre rummet var överraskande stort i förhållande till butiksytan och där hade Betty sin verkstad. Buntar av olika skinn låg längs väggarna på breda hyllor. Där fanns en stor arbetsbänk, ett par symaskiner, en håslagningsmaskin, sömnadstråd i ringar, många skiftande arbetsredskap som hängde i krokar på en väggtavla, burkar och flaskor med fetter och oljor. Och där kändes den behagliga läderlukten ännu starkare än i butiken.

- Vad är det som har hänt, Betty? Vad är det som inte är klokt?

Betty hasade sig upp lite och Nettan flyttade skinnen så att hon skulle ha det bekvämt. Betty andades tungt och stötigt. Nettan upptäckte en förpackning pappersnäsdukar och torkade bort svetten från Bettys plågade ansikte. Tord passade på att undersöka verktygen. Alltid fanns det något att lära sig och tids nog skulle de få veta vad som hänt.

- Strax, Nettan lilla, strax. Jag måste bara hämta mig lite till. Såna svinpälsar ... åååååå ... det finns!

Att det fanns svinpälsar var ingen nyhet för Tord och Nettan men kanske hade det kommit som en kalldusch för Betty som flyttat till Tinglunda från det fridsamma Värnamo för fyra månader sedan. Hon var kusin till Nettans mamma och hon trodde att chanserna att leva på sitt hantverk i stockholmsområdet var större än i Småland. Nettans mamma hade hjälpt henne att skaffa lokalen och redan efter en månad kunde Bettys Skinn & Läder invigas. Även om hon startat verksamheten i början av sommaren hade hon lyckats ganska bra med försäljningen.

- Kom du på svinpälsar till tjuvar? undrade Nettan. Ja, här stjäls dom som korpar så det gäller att hålla i grejerna. Helst ska man spika fast allting här i Tinglunda, säger pappa.

Nettans pappa hade haft två inbrott i bilen samma månad och var övertygad om att värre brottslighet fanns inte på denna jord.

- Nej, inte tjuvar. Värre svinpälsar. Snälla ni, kan ni hålla mig under armarna? Ajjjjj ... det svider som eld i magen ...

- Ska vi inte ringa efter ambulans i alla fall? Nåt kan ju ha gått sönder inne i magen.

- Inga sjukhus. Det går snart över. Om jag bara ... Det finns en liten soffa därborta under skinnen. Hjälp mig dit är ni rara.

Tord rafsade undan buntarna från soffan och stödde henne sedan fram till den. Betty dråsade ner, lutade huvudet mot ryggstödet och blundade. Hennes andhämtning blev jämnare och hon slickade de torra läpparna.

Betty var i femtioårsåldern, och ganska fyllig, men Nettan menade att det klädde henne. Hon hade stora blå ögon som tittade på omgivningen som om hon ständigt var förvånad över vad hon såg. Hennes småländska gjorde att de tyckte att hon talade långsamt och släpigt, men hon var värd att lyssna till och hon var ofta rolig. Egentligen hette hon Beata, men som hon uttryckte det: "Beata kan ju ingen kristen människa heta nu för tiden så det får bli Betty."

Utan att titta upp började hon berätta:

- Det pinglade i affären och jag gick ut. Där stod två karlar. En var ung och den andre medelålders. Det var den äldre av dom som pratade, den andre flinade mest hela tiden. Han sa att han hade en personlig sak att diskutera med mig och så knuffade han mig in i verkstan. Hela tiden

log han artigt. Och jag trodde att dom var framfusiga försäljare så jag hade inte vett att vara rädd.

Hon slickade läpparna igen. Nettan lutade sig över henne och torkade hennes panna med en ny pappersnäsduk.

- Så sa den där välskräddade figuren att han var ombud för ett privat försäkringsbolag som hade till uppgift att förhindra att butikerna inte blev sönderslagna och ägarna inte misshandlade. Fortfarande fattade jag ingenting utan sa att det inte var nåt för mig. Tord, kan du vara rar och blöta handduken med kallt vatten och ge mig?

Tord gjorde som hon bett om och hon baddade pannan. Nettan och Tord var inte säkra på hur den här berättelsen skulle sluta och de kom inte med några frågor som kunde störa henne utan lät henne prata vidare.

- Då sa den oxen att försäkringen var obligatorisk. Jag talade om för honom att jag inte hade råd vad det än gällde. Han log lika artigt och sa att dom skulle hämta tretusen kronor i månaden till att börja med. Annars, sa han, var han säker på att både jag och affären kunde råka illa ut. Jag har ju ett litet vackert bord som jag fått ärva efter min mamma.

De visste var det stod och tittade åt det hållet. På golvet låg spillrorna av det.

- Han gick fram till bordet och så plötsligt sparkade han sönder det och det var som om han blivit vansinnig. Den unge mannen skrattade och tyckte att det var roligt. Jaha, och så kom han tillbaka till mig och spelade lika artig igen. Så kan det gå, sa han, och det var bara ett litet prov på vad som kan hända. Jag hade bara att lägga tre tusen i ett vitt kuvert varje månad. Om jag gick till polisen ville han tala om för mig att doin bara var små springpojkar. Andra, som jag inte kände, skulle ta hand om mig på ett sätt som skulle få mig att önska att jag aldrig blivit född.

- Vilken svinpäls! utbrast Nettan upprört.

Tord nickade instämmande. Det var det värsta han hört talas om eller i alla fall bland det värsta. Tinglunda var en förort som det hände mycket i.

- Jag blev förfärligt rädd. Den äldre verkade vara i stånd till vad som helst. Han frågade om jag hade förstått att jag måste betala för försäkringen och jag sa att det hade jag, men att jag inte tjänade några pengar än. Och det är ju sant. Han småskrattade som om jag skämtade med honom. Han hängde av sig kavajen över den där stolen. Under hade han en sidenväst. Han tog på sig ett par svarta handskar och han gjorde det långsamt och tydligt. Jag begrep inte vad han höll på med. Så kom han fram till mig, och plötsligt slog han till mig i magen med knytnäven. Det kändes som om han bankat till mig med en slägga och jag gick i däck på en gång. Det gjorde så ont att jag trodde att jag skulle gå av på mitten.

- En sån dubbelsvinpäls! sa Nettan och hennes kinder blossade röda av ilska. Slå dig!

Betty satte sig upp i soffan och gned varsamt magen med handflatan. Hon pustade men tarmarna hade tydligen lagt sig på plats igen därinne.

- Jag har levt i Värnamo hela mitt liv och aldrig har nån så mycket som petat på mig. Och efter bara fyra månader här blir jag omkullslagen av ett vilddjur med svarta handskar. Hur ska det här sluta?

- Ingen ska behöva bli omkullslagen här heller! försäkrade Nettan. Vad gjorde den tredubbelsvinpälssen?

- Han sparkade lätt med skon mot min arm där jag låg och vred mig och talade om att det var ett litet smakprov på hur det gick för dom som vägrade att betala eller som skvallrade. Sen gick dom och jag låg här och hade ont.

Det blev tyst en stund. Nettan tittade mot Tord för det var han som brukade ha idéer om vad man skulle säga eller göra, men Tord hade gått fram till stolen där mannen hängt sin kavaj och tittade på något nere på golvet.

- Vad ska du göra nu då? frågade Nettan stilla.

- Vad tror du? Den här affären är det enda jag har. I åratal har jag samlat och snålat och sparat för att kunna starta mitt eget företag. Det här är mitt livs chans. Till Värnamo kan jag inte resa tillbaka. Jag måste försöka skrapa ihop dom tre tusenlapparna fast jag vet inte hur och hoppas på bättre tider.

Plötsligt reste hon sig upp på darrande ben och pekade mot dem för att understryka sina ord:

- Ni får inte säga ett ljud om det här till någon utomstående! Lova mig det. Ni måste lova!

- Vi lovar, svarade Nettan för att lugna henne.

- Och inte ett enda ord till dina föräldrar! Är det helt säkert att du inte skvallrar?

- Jadå. Du får lita på mig. Har vi lovat, så har vi lovat.

- Du ja, men Tord då? Tord, lovar du också att hålla tyst? Annars blir jag olycklig.

- Javisst. Det här märket som låg på golvet, är det nåt som du känner till?

Han visade ett rockmärke stort som en krona. På framsidan var en försilvrad ring med en figur i som liknade ett träd med två uppåtsträvande grenar eller ett kors med armarna i vinkel.

- Nej, jag har aldrig sett det. Men Tord, du glömmer väl inte att hålla munnen? Du måste förstå att jag kan råka väldigt illa ut ifall dom får klart för sig att jag har berättat det här för nån.

- Nej då, jag säger inget. Märket måste ha glidit av hans kavaj när han hängde den på stolen. Kommer du ihåg om du såg märket på kavajen när dom kom in?

Hon la tillbaka den våta handduken mot pannan.

- Jag orkar inte ens tänka på det.

- Men försök. Du såg dom ju en lång stund innan dom började svinpälssa. Hade han märket på kavajslaget?

Betty blundade och de kunde se hur hon koncentrerade sig för att mana fram bilden av männen och hennes min av avsmak visade att hon inte tyckte om det. Hon skakade på huvudet.

- Jag är faktiskt säker på att han inte hade det. Jag kommer ihåg att jag tittade på kostymen för att jag tyckte att den hade ett snyggt tyg. Då visste jag inte vilken skräckfigur som var i den. Är det viktigt?

- Vet inte. Jag tar med mig märket om du inte vill behålla det förstås.

Hon rös till och kröp ihop i soffhörnet.

- Tack, inga souvenirer efter dom. Jag mår illa som det är och jag borde gå hem och vila.

- Varför gör du inte det? manade Nettan omtänksamt. Tar ett pulver och kryper ner i sängen och sover.

- Hur ska jag kunna ta en minut till ledigt? Jag måste arbeta som en slav för att få ihop dom extra tretusen kronorna. Det kommer att knäcka mig, men jag ser ingen annan utväg.

Hon linkade ut i butiken för att låsa upp igen i hopp om kunder och Tord och Nettan passade på att gå, följda av hennes ängsliga upprepningar att inte andas om saken. De fortsatte till lokalen. Det var en fin höstdag i början av september och Tord tyckte att det var skönt att sommaren och skollovet äntligen var slut så att Betong-Rosorna kunde återförenas. Hans pappa hade fått för sig att de skulle ha husvagnssemester och trots mammans varningar hade han hyrt en husvagn att koppla efter bilen. Pappan hade ett hetsigt humör och Tord kunde inte minnas hur många hundrår gånger han hade lovat att banka uthyraren gul och

blå för att ha lämnat ut ett sådant missfoster till husvagn. Men ibland hade det varit ganska roligt men inget att längta tillbaka till. Han nämnde det för Nettan och hon höll med.

- Vi var i Spanien, sa Nettan. Morsan ville ha garanterad sol och bergsäker sandstrand. Tolv miljoner andra ville ha samma sak precis där vi var. Det var så trångt att man fick stå och bada och det luktade dubbelpyton av all sololja. Tacka vet jag Tinglunda!

Lokalen låg i uppgången där Tord bodde. I ljusblå optimism hade byggbolaget gjort ett "allrum" där alla generationer hyresgäster skulle träffas. De unga skulle spela spel med de äldre, man skulle ha fester tillsammans och riktigt bli bekanta med varandra. Verkligheten var annorlunda. De yngre hade inte den minsta lust att tillbringa värdefull tid med gamla stötar och de äldre misstänkte att snorungarna skulle spräcka deras trumhinnor med hårdrock. Lokalen förföll och när några ungdomar hade använt den som rökrum för hasch ville bolaget spika igen dörren. Tord hade lyckats övertyga dem som bestämde att Betong-Rosorna ville ha lokalen som klubbрум och lovade ordning och reda. Bolaget, som ville rädda skinnet, kunde peka på att man i alla fall understödde de unga i Tinglunda, och därmed ville man inte ha mer med lokalen att göra.

Varje Betong-Ros hade egen nyckel till lokalen och där samlades de och trivdes. Tords pappa hade köpt några säckfåtöljer hem men funnit att de var totalt misslyckade för vuxna och skänkt dem till Betong-Rosorna. Där fanns också ett par bord, ett skåp och några pallar.

När Nettan och Tord kom in satt Gilbert med ett block och övade sig att skriva. Han hade läsoch skrivsvårigheter och hade blivit uppmuntrad att försöka jobba med problemen. Bredvid honom satt Ismet och rättade honom

när det var fel och lärde sig samtidigt mycket själv. Han ville bli helsvensk ifråga om tal och skrift, men det var inget lätt språk och ibland sa han fel. Gottegrisen Klattas hade parkerat sig i en säckfåtölj med ett antal högar av godis inom räckhåll för att inte svälta ihjäl medan han läste en bok om spökforskning. Tord gick som vanligt rakt på sak.

- Nettans släkting Betty har råkat ut för ett par ruskiga typer. Vi kommer just från henne.

Nettan la handen på hans arm och lite förläget mumlade hon:

- Hade vi inte lovat Betty ...

- Jovisst. Vi lovade att inte säga ett ord till utomstående. Och Betong-Rosorna är inga utomstående.

- Nej visst nej. Det är klart. Berätta du.

Medan Tord skildrade vad de sett och hört gick han fram och tillbaka över golvet för att bli av med överskottsenergi. De lyssnade och blev ursinniga. Gilbert muttrade något de inte kunde höra och blev svart i ögonen. Ismet knep ihop munnen. Han sparade kommentarerna till senare. Klattas däremot var som alltid värtalig.

- Dom borde strypas i lakritsremmar. Man tvinnar fem stycken och lägger runt halsen på dom. Ett förfärligt öde att dö med härlig lakrits så nära munnen utan att få smaka. Eller man kunde förgifta deras kola. Dom tuggar och tuggar och njuter och plötsligt faller dom livlösa ner. Trisskola till exempel. Utsökta exempel på kola när den är som bäst. Eller också ...

- Lägg av, Klattas, sa Nettan otåligt. Vad ska vi göra? Har ni några förslag?

- Gå till polisen, sa Ismet.

Han mindes vad föräldrarna sagt om polismakten hemma i Turkiet. Där sågs polisen som allas fiende. I Sverige hade han lärt sig att det var annorlunda.

- Det går inte, talade Nettan om. Betty har absolut förbjudit oss att säga nåt om det här till nån enda människa. Absolut inte till polisen.

Klattas började redogöra för en ny och omständlig metod att komma till rätta med bovarna, men Nettan avbröt honom igen. Gilbert tittade på Tord.

- Du har väl en idé, va?

- Ja.

Gilbert nickade belåtet. För honom var Tord den store idolen. Han kunde aldrig begripa var Tord fick alla idéer ifrån.

- Vad är det för en idé?

- Vi ska förstås gå till polisen!

2

De stirrade förvånade på honom. Till polisen fick de ju inte gå, men han började genast förklara:

- Vi måste veta mer om den här sortens brott. Om det finns några misstänkta gubbar i Tinglunda och så. Vi kan inte göra nåt för Betty om vi inte tar reda på så mycket som möjligt, så i morgon efter plugget åker jag in till stan och pratar med kommissarie Ström som vi känner.

- Jag åker med, sa Nettan. Betty är min släkting.

- Jag också, sa Gilbert.

Han ville träffa Ström igen som var hans idol nummer två. Ström hade talat om för Gilbert att han också haft läsoch skrivsvårigheter i hela sitt liv, han hade varit ordblind som man sa på hans tid, men kämpat sig fram ändå.

- Hon längtar tillbaka till Småland, fortsatte Nettan, fast hon måste jobba här för pengarnas skull. Jag vill att hon ska trivas lika fint här som i Värnamo.

- Apropå Småland, sa Klattas och halsade en flaska Zingo, så hade jag en morbror i Husqvarna som talade en sån utpräglad småländska att ingen begrep vad han sa. Han fick hålla på med teckenspråk istället. En dag träffade han en från Afrika som talade zuluspråket och dom begrep varandra på en gång. Det visade sig att morbror egentligen varit afrikan från början och nu bor han i Afrika fast där har dom svårt att förstå honom för han har gått över till småländska. Det var en sällsam historia, det tyckte hela slakten.

Klattas hade mängder av egendomliga släktingar som han gärna berättade om men gänget var så vana vid dem att de bara lyssnade med ett halvt öra. När det gällde Betty fanns det inget mer de kunde göra den dagen. De bestämde att träffas i lokalen nästa dag när Tord och de andra varit hos polisen.

Till middag hemma hade Tords mamma köpt kött till specialpris, men hon måste medge att det var segt. Tords pappa nöjde sig inte med så svaga omdömen.

- Du kunde lika gärna ha saltat och pepprat ett par skosulor. Gamla skosulor. Skosulor sen första världskriget!

- Så farligt är det väl inte, Allan, Det går nog ner ska du se. Tugga och svälj som en snäll gosse.

Hon smålog skämtsamt mot honom men han var inte beredd att ge upp så lätt.

- Vem har lurat på affären det här gummiköttet? Va? Den borde man slå över nosen med biffarna. Gummi räcker förresten inte. I gummi kan man i alla fall få ner tänderna en bit. Det här är läder!

Hans utbrott kom Tord att tänka på Betty. Mamman arbetade halvtid i Larssons Livs i centrum och föreståndaren hette Gustafsson.

- Jo, mamma, har det kommit några skurkar till Gustafsson och sagt att om han inte betalar tretusen eller mer i månaden så förstör dom affären?

Mamman och pappan tittade först på varandra och sedan på Tord och pappan glömde biffens seghet. Hos honom kom stormarna snabbt men de stillade sig lika fort.

- Varför frågar du det? undrade mamman.

- Det stod om sånt i tidningarna för ett tag sedan, svarade Tord obestämt.

- Skulle det ha skett i Tinglunda?

- Det stod det inget om.